

## Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19<sup>ο</sup> ΑΙΩΝΑ

### ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο **αγροτικός τομέας** κυριαρχούσε στην ελληνική οικονομία. Τα *εθνικά κτήματα* (τις *εθνικές γαίες*), δηλαδή τις εκτάσεις γης που εγκατέλειψαν οι Τούρκοι κατά την Επανάσταση, το ελληνικό κράτος ούτε μοίρασε δωρεάν στους αγρότες, οι οποίοι τα καλλιεργούσαν και τα διεκδικούσαν, ούτε πούλησε, όπως ζητούσαν οι πρόκριτοι. Μεγάλο μέρος τους καταπατήθηκε και μετατράπηκε σε ιδιοκτησίες. Μόλις στα 1871 ο πρωθυπουργός Αλέξανδρος Κουμουνδούρος διένειμε όσα εθνικά κτήματα είχαν απομείνει.

Κατά την ενσωμάτωση της Θεσσαλίας, η Ελλάδα είχε δεσμευθεί με διεθνή συνθήκη να σεβαστεί τα περιουσιακά δικαιώματα των Τούρκων και αυτοί πούλησαν τα κτήματα σε Έλληνες κεφαλαιούχους. Οι Έλληνες κεφαλαιούχοι μπορούσαν να διώξουν ανά πάσα στιγμή τους μικρούς αγρότες. Ο αγώνας των μικρών αγροτών έφτασε ως την ένοπλη σύγκρουση με το Κράτος και οδήγησε στην διανομή των μεγάλων κτημάτων. Ηγετική μορφή στον αγώνα των αγροτών ήταν ο Μαρίνος Αντύπας, ο οποίος δολοφονήθηκε.

Η ελληνική γεωργία βασιζόταν στις μικροϊδιοκτησίες εκτάσεων που καλλιεργούσε ο αγρότης με την οικογένειά του. Τα κυριότερα προϊόντα ήταν η σταφίδα, οι ελιές, τα καπνά και τα σιτηρά. Όταν κάποιες χρονιές παρουσιάζονταν δυσκολίες στην εξαγωγή της σταφίδας, οι τοπικές κοινωνίες κλονίζονταν. Στα τέλη του 19<sup>ου</sup> αιώνα αλληπάλληλες άσχημες σοδειές σταφίδας σε συνδυασμό με τη ζήτηση εργατικών χεριών στις Η.Π.Α. δημιούργησαν ένα μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα αγροτών, κυρίως από την Πελοπόννησο, προς την άλλη πλευρά του Ατλαντικού.

### ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Η **βιομηχανία** αναπτύχθηκε με αργούς ρυθμούς. Κύριοι λόγοι ήταν η έλλειψη κεφαλαίων, η μικρή αγορά, η έλλειψη πρώτων υλών και καυσίμων, η χρόνια έλλειψη εργατικών χεριών και η πίεση των φτηνών εισαγόμενων βιομηχανικών προϊόντων.

### ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Το εξωτερικό **εμπόριο** είχε μεγάλη βαρύτητα. Εξάγονταν κυρίως σταφίδες, λάδι και άλλα αγροτικά προϊόντα. Εισάγονταν δημητριακά, κυρίως σιτάρι, υφάσματα και νήματα. Στο τέλος του 19<sup>ου</sup> αιώνα αυξήθηκαν οι εισαγωγές άνθρακα, ξυλείας και μηχανημάτων.

Η **ναυτιλία** υπήρξε ο κύριος μοχλός οικονομικής ανάπτυξης. Η Πάτρα παρέμεινε το κύριο λιμάνι εξαγωγής σταφίδας. Η Σύρος αναδείχθηκε σε κύριο εμπορικό κέντρο της χώρας και ένα από τα σημαντικότερα της Μεσογείου. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες του αιώνα άρχισε και η γρήγορη ανάπτυξη του Πειραιά.

Το **τραπεζικό σύστημα** άρχισε να αναπτύσσεται με την ίδρυση το 1841 της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, στην οποία δόθηκε το δικαίωμα να εκδίδει χαρτονόμισμα. Ως τότε, δάνεια δίνονταν με ιδιωτικό δανεισμό.

Οι **Έλληνες κεφαλαιούχοι εκτός Ελλάδας** επένδυσαν χρήματα σε τομείς της ελληνικής οικονομίας.

### ΤΟ ΚΡΗΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

|           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|-----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1866-1869 | Ξέσπασε η μεγάλη κρητική επανάσταση, που, παρά τις αρχικές επιτυχίες της, καταπνίγηκε. Ιδιαίτερη στιγμή της υπήρξε η ανατίναξη μιας ομάδας επαναστατών στη μονή Αρκαδίου (κοντά στο Ρέθυμνο).                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 1868      | <p>Ο σουλτάνος παραχώρησε τον Οργανικό Νόμο, ένα είδος τοπικού συντάγματος, που προέβλεπε</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• την πρόσληψη και χριστιανών υπαλλήλων στη διοίκηση,</li><li>• τη συμμετοχή χριστιανών αντιπροσώπων στη Γενική Διοίκηση,</li><li>• την ισοτιμία τουρκικής και ελληνικής γλώσσας</li><li>• μεικτά δικαστήρια (αποτελούμενα τόσο από χριστιανούς όσο και από μουσουλμάνους).</li></ul>                                                                              |
| 1878      | <p>Ο σουλτάνος παραχώρησε τη Σύμβαση της Χαλέπας (προάστιο των Χανίων). Σύμφωνα με αυτή, ο Γενικός Διοικητής θα μπορούσε να είναι και χριστιανός, ενώ στη Γενική Διοίκηση θα πλειοψηφούσαν χριστιανοί. Έτσι, θεσπίστηκε στην Κρήτη καθεστώς ημιαυτονομίας.</p> <p>Ωστόσο, μια νέα, αποτυχημένη επανάσταση, το 1889, έδωσε στην οθωμανική διοίκηση το πρόσχημα να καταργήσει τη σύμβαση της Χαλέπας.</p>                                                                                                |
| 1896-1897 | <p>Μετά από παρέμβαση των Δυνάμεων, ο σουλτάνος αναγνώρισε τη δημιουργία της αυτόνομης Κρητικής Πολιτείας με ύπατο αρμοστή (γενικό διοικητή) τον πρίγκιπα Γεώργιο, δευτερότοκο γιο του βασιλιά της Ελλάδας Γεώργιου.</p> <p>Υπουργός Δικαιοσύνης της Κρητικής Πολιτείας διορίστηκε ένας νέος πολιτικός, ο Ελευθέριος Βενιζέλος.</p>                                                                                                                                                                    |
| 1905      | <p>Έκρηξη νέας επανάστασης στο Θέρισο των Χανίων με επικεφαλής τους Ελευθέριο Βενιζέλο, Κωνσταντίνο Φούμη και Κωνσταντίνο Μάνο, οι οποίοι κήρυξαν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.</p> <p>Ο Γεώργιος αντικαταστάθηκε στη θέση του αρμοστή από τον Αλέξανδρο Ζαΐμη. Η άμεση, ωστόσο, ανάμειξη των Δυνάμεων, που επιθυμούσαν τη διατήρηση των ισορροπιών στην περιοχή, απέτρεψε την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.</p> <p>Η οριστική διευθέτηση του κρητικού ζητήματος έμελλε να γίνει αργότερα.</p> |